

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 20__ р.

**АВТОРЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра**

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес»

на тему: «Організація функціонування готівкового грошового обігу в
умовах нестабільності»

Виконавець:

студентка ФФБС

41 групи

Матушевська В.Ю. _____

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Гаркуша Ю.О. _____

/підпис/

Одеса 2022

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження Економічний стан будь-якої країни значною мірою залежить від рівня організації грошового обороту загалом і готівкового грошового обігу зокрема. Стабільний і прогнозований його розвиток є необхідною умовою економічного розвитку держави. І хоча економіка країни розвивається під впливом цифровізації, результатом якої є збільшення частки безготівкових розрахунків, однак і досі важливе місце посідає готівковий грошовий обіг, який є однією з передумов забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Проте він є найбільш капіталомістким і трудомістким видом банківської діяльності та у процесі розвитку має потребу постійного удосконалення. Саме тому належна організація грошового обігу є важливою для Національного банку України.

Процес організації готівкового грошового обігу вивчають вітчизняні та зарубіжні науковці і практики, зокрема: О.В. Дзюблюк, Я.І. Чайковський, В.І. Міщенко, В.М. Геєць, М.П. Політило, О.О. Бонецький, О.М. Ігнатова, О.В. Касьян та ін. Однак в наукових колах продовжується дискусія щодо питання формування оптимальної моделі організації готівкового грошового обігу в Україні, що підтверджує актуальність теми дослідження.

Метою є кваліфікаційної роботи є дослідження та удосконалення теоретичних та методичних основ процесу організації готівкового грошового обігу в умовах нестабільності.

Відповідно до мети кваліфікаційної роботи були сформовані такі *завдання*:

- Визначити економічну суть заощаджень домогосподарств, їх класифікація та роль у формуванні ресурсної бази банків.
- Дослідити нормативно-інформаційне забезпечення депозитного обслуговування банками фізичних осіб.
- Дослідити сучасний стан заощаджень в Україні.
- Проаналізувати вітчизняний ринок депозитів.
- Провести оцінку депозитної діяльності АТ КБ «Приватбанк».
- Вивчити зарубіжний досвід залучення банками заощаджень домогосподарств.
- Дослідити застосування нових форм залучення заощаджень домогосподарств вітчизняними банками

Об'єктом дослідження є процес організації готівкового грошового обігу в Україні в умовах нестабільності.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи організації готівкового грошового обігу в Україні в умовах нестабільності.

Методологія дослідження. У кваліфікаційній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: метод наукових абстракцій, методи аналізу та синтезу, метод порівняння, табличний метод, індукції та дедукції, метод коефіцієнтів та методи графічного зображення, статистичні методи.

Інформаційною базою дослідження є: нормативно-правові акти України та інших країн, постанови та інструкції Національного банку України, наукові публікації українських та зарубіжних вчених, матеріали наукових конференцій та аналітичні матеріали відповідних державних органів.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменування). Загальний обсяг роботи становить 76 сторінки. Основний зміст викладено на 74 сторінках. Робота містить 12 таблиць, 18 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні основи організації готівкового грошового обігу**» розглянуто сутність готівкового грошового обігу, цого суб'єктів. Виділено поняття політики готівкового обігу та її інструментів. Досліджено інформаційно-правову основу організації готівкового грошового обігу в Україні. У другому розділі «**Дослідження стану грошового готівкового обігу в Україні у період нестабільності**» проаналізовано стан вітчизняного готівкового грошового ринку, оцінено якість забезпечення готівкових розрахунків. Досліджено касові залишки банків та СІТ-компаній. У третьому розділі «**Удосконалення процесу організації готівкового грошового обігу в умовах нестабільності**» розглянуто зарубіжний досвід організації готівкового грошового обігу та проведено оцінку його застосування у вітчизняній практиці. Проаналізовано якісні показники застосування делегованої моделі організації готівкового грошового обігу в Україні.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило сформулювати наступні висновки:

1. Готівковий грошовий обіг – це рух готівки у формі банкнот та розмінної монети, що обслуговує реалізацію товарів і послуг та здійснення інших можливих платежів.

Обіг банкнот і монет починається з виробництва їх на Банкотно-монетному дворі. Далі запаси готівки передають до Центрального сховища, де грошові знаки накопичуються і зберігаються. В подальшому відбувається циркуляція грошової готівки зустрічними потоками між Центральним сховищем і регіональними підрозділами НБУ та банками, уповноваженими банками, СІТ-компаніями.

2. Метод права грошового обігу характеризується переважною імперативністю, що визначає нерівність сторін зазначених відносин. Нині в Україні правове регулювання грошового обігу, особливо це стосується обігу національної валюти, здійснюється переважно на основі підзаконних нормативних актів, що видаються НБУ. Сформований необхідний масив нормативно-правових актів, що дозволяє виділити право грошового обігу як самостійну підгалузь фінансового права та здійснювати організацію грошового обігу, в тому числі і готівкового, та ефективно управління ним.

3. У 2013-2014 рр. відбулося значне зростання готівки поза депозитними корпораціями (відповідно на 17% і 19%), а також у 2020 р., коли темп

зростання грошової маси М0 становив 34,3% під впливом зниження облікової ставки. Це стало результатом зростанням грошової маси в цілому на 28,6% під впливом зниження облікової ставки НБУ до рекордних 6,0% та світової пандемії.

За досліджуваний період частка готівки поза депозитними корпораціями є порівняно вищою, ніж даний показник у розвинутих країн, на такий результат впливають багато чинників, зокрема рівень фінансової грамотності, стан інфраструктури для здійснення безготівкових розрахунків, тінізація економіки, соціально-політична нестабільність та невизначеність в країні.

4. За період з 01.01.2017-01.01.2022 рр. зменшилась кількість банкнот вартістю від 1 грн. до 100 грн. Натомість зросла кількість банкнот, номіналом 200 грн. (24,0%) та у 2,2 рази збільшився обсяг 500-гривневих банкнот.

НБУ дотримався економічної доцільності та вчасно ввів обіг банкноту номіналом 1000 грн. За період з 2012 р. до 2018 р. рівень середньомісячної зарплати за два дні склав від 281,42 грн. у 2012 р. до 731,42 грн., а банкнота найвищого номіналу була 500 грн. Тож зростання середньомісячної заробітної плати спонукало центральний банк ввести нову банкноту.

5. Найбільша частка серед надходжень до кас банків станом на 01.04.2022 р. належить операціям, пов'язаним з використанням платіжних карток, а саме 34,1% та надходження у вигляді торговельної виручки – 31,8%, а також у вигляді виручки від усіх видів послуг (14,0%). Найменшу питому вагу має стаття «Податки та збори» – 0,7%.

Найбільшу частку серед видатків кас складають операції з використанням платіжних карт (78,9%), 5,6% припадає на придбання іноземної валюти, також підкріплення підприємств поштового зв'язку (5,6%). Найменші за обсягом операції з щодо виплати пенсій, допомоги та страхових відшкодувань (0,1%) та отримання кредитів готівкою (0,1%).

6. НБУ, враховуючи досвід розвинених країн, трансформував модель організації готівкового грошового обігу з частково делегованої в делеговану. Таким чином оптимізувавши власні витрати за рахунок делегування непрофільних функцій центрального банку учасникам фінансового ринку.

Суть делегованої моделі організації готівкового обігу полягає у тому, що центральний банк країни передає частину функцій, які він сьогодні виконує в регіонах, іншим учасникам ринку – банкам та компаніям Cash-in-Transit (CIT-компаніям).

7. Починаючи з 2016 року НБУ активно проводить заходи щодо удосконалення процесу організації готівкового грошового обігу. Зокрема була змінена модель організації готівкового грошового обігу з частково делегованої на делеговану. Також зменшився обсяг зношених банкнот, що вилучені з обігу за рахунок розвитку безготівкових платежів, заміни банкнот дрібних номіналів на монети. На даний час сформована достатня матеріально технічна база, щодо забезпечення безперебійного та надійного готівкового обігу. У період особливого стану, пов'язаного з військовою агресією, регулятор вживає достатню сукупність заходів для забезпечення безперебійних і надійних розрахунків з використанням національної валюти гривні.